

Aktivitets- og progressions model for specialelevers adgang til sportspraktik og foreningsliv i Danmark

Specialsport.dk samarbejder generelt ind i skoler med specialundervisning, med det formål at afdække foreningslivets muligheder, så både elever, forældre og personale kan se mulighed for at eleven kommer i sportspraktik.

Specialsport.dk's perspektiv på udbredelse af foreningsliv til alle

Filmen [Specialsport skolesamarbejde](#) viser den optimale måde at samarbejde med specialundervisningsskoler på. Vi arbejder kontinuerligt med at være til stede på skoler hvor elever har et særligt behov og handicap og hvor den generelle aktivitetsdeltagelse er lav, set i forhold til alment skoler.

Vores indsats fokuserer først og fremmest på arbejdet med familierne og på at bygge bro til foreningslivet gennem sportspraktikker. Det gør vi gennem skolernes formidling af sportspraktikken som en mulighed via skole-hjemsamtaler og AULA og personalets indhentning af kontakttilladelser hos forældrene.

Vi står for alt det praktiske omkring den opsøgende indsats overfor familien, kontakten til det lokale foreningsliv og ansættelse af eventuelt frivillige til at støtte barnet undervejs.

Formålet er at bygge kompetencer og strukturer op omkring skolen og det lokale foreningsliv, som sikrer at alle fremtidige generationer af klasser ligeledes bliver introduceret systematisk for foreningslivets muligheder, så Specialsport.dk's indsatser bliver overflødiggjort i tiltagende grad, over 1-3 år.

Mindset for foreningsliv er altafgørende

Både forældre og personaler er ofte skeptiske overfor om barnet kan trives i foreningslivets ramme og med god grund. Der er bygget trygge cirkler op omkring barnet i skole og hjem og oftest har det været svært nok. Derfor skal der meget mere til end 'et godt tilbud'.

Vi skal *bevise* at det er muligt at alle børn kan være med. Når først dét arbejde er gjort én gang, har børnene adgang til livslange fællesskaber og muligheder i mange dele af samfundets arenaer, fordi vi alle sammen lærer hvordan børn og unge kan være deltagende. Ikke mindst de der er tæt på børnene i hjemmet, i skolen, i foreningerne, blandt øvrige medlemmer i foreningerne, i kommunens forvaltninger osv. osv.

Special-elev-modellen

I specialsport.dk ved vi at der er behov for forskellige indsatser for at forskellige elevgrupper får adgang til foreningslivet. Vi har samlet vores viden i følgende model:

Stor forskel på hvor meget brobygning den enkelte elev / familie har behov for

Mindset Arena	Sport-mindset	Non-sport-mindset
Familien	2. Behov for opsøgende indsats I forbindelse med konkret tilbud og drøftelse, siger forældrene hurtigt ja tak til sportspraktik og er selv videre ansvarlige for fremmøde m.v.	3. Behov for konkret hjælp Børnene deltager i skole- sportsshopping og efterfølgende kontakten af Specialsport.dk. Forældrene er overraskede, men positive. Har ofte konkrete udfordringer, som skal afhjælpes.
Skolen	1. Behov for viden Forældrene er opsøgende og nysgerrige omkring sportsmuligheder. Hvis det er tydeligt hvor mulighederne er, tager forældrene selv ansvar for tilknytning og medlemskab.	4. Behov for aktivitetsdesign Forældrene er afvisende omkring fritidsmuligheder og ofte med god grund. Børnene kræver ofte særligt designede og tilpassede aktiviteter, som skal udvikles i skoleregi og dernæst forankres i en forening.

1. Familier med behov for viden

Disse familier har et tydeligt mindset omkring sport og Specialsport.dk's undersøgelser viser at 10-15% af elever på en specialskole typisk bliver aktive i foreningslivet uden anden indsats end forældrenes. Den typiske barriere i denne målgruppe er manglen på viden om foreningslivets muligheder. En af organisationens kerneindsatser har derfor været, systematisk at kortlægge og trykke fysiske guider (kataloger) over specialsportsmuligheder i forskellige områder af Danmark. I 2022 blev der samlet uddelt 17.200 Specialsport Guider i Region Hovedstaden, Fyn og Øerne og i Aarhus Kommune. I 2023 har organisationen udviklet en national og handicapvenlig database over aktivitetsmuligheder, når du har et handicap, og en lang række søgekriterier i forhold hertil. Database indeholder i skrivende stund mere end 600 aktivitetsmuligheder på tværs af hele Danmark (www.specialsportguide.dk). Vores målinger viser at skoler der uddeler Specialsport Guiden fysisk eller elektronisk, går fra at have ca. 10% foreningsaktive elever til at have 25% aktive elever.

2. Familier med behov for opsøgende indsats

Disse familier ved godt at der findes sportsmuligheder, men har ikke det nødvendige overskud til at være opsøgende omkring det. Familierne kan sagtens se deres barn som en

del af et foreningstilbud og har ofte en god idé om hvad der kunne være godt for deres barn at gå til. Adspurgt direkte om de vil tage imod et tilbud om gratis at komme ud og afprøve sportsmuligheder (4 gange 'sportspraktik' hen over en måned), siger de altid ja med det samme og de finder typisk også løsninger indenfor familie, for hvordan det praktisk kan lade sig gøre.

Enkelte gange skal der lidt hjælp til i form af økonomisk støtte eller til nogle praktiske forhold, der skal afklares med træneren / foreningen. Vores erfaring er, at når vi indgår i partnerskaber med skoler om at personalet indhenter tilladelser fra forældrene om at blive kontaktet af Specialsport.dk, så ser vi en stigning i antallet af aktive elever på skolen, svarende til ca. 40-50% af elevgruppen. Et forløb har ofte en varighed på 5-8 uger.

3. Familier med behov for konkret hjælp

Børnene i denne gruppe har ofte en type af handicap der nødvendiggør en særlig ramme for barnet i hverdagen. Det kan være høj grad af forberedelse, struktur og systematik, afgrænsning af sanseindtryk, støtte til socialisering eller lignende. De voksne omkring barnet tænker sjældent på fritidsaktivitet som en oplagt mulighed. Her har Specialsport.dk god erfaring med at overbevise først personalet og dernæst forældrene, om børnenes muligheder i særligt beskyttede foreningsrammer, målrettet netop denne elev-gruppe.

Specialsport.dk arrangerer sammen med skolen én eller flere sportsdage, hvor Specialsport.dk introducerer børnene til forskellige sports- og foreningsmuligheder – tilrettelagt præcis til børnegruppens kompetenceniveau.

Når vi taler med familien, er der ofte betydelige barrierer og praktiske forhold der skal håndteres og ikke sjældent involverer vi kommunen efterfølgende for at skabe langsigtede løsninger omkring barnet og familien, som fx at hjælpe med at søge om ledsagerordning til barnet eller om at få dækket specialudstyr til sporten, eller merudgifter i forbindelse med et forhøjet kontingent til de særligt tilrettelagte tilbud, som børnene ofte skal matches ind til.

Indsatsen oftest tager længere tid. Det er ikke 'bare' at få barnet ud og afprøve aktiviteten. Der er brug for forberedelsestid for barnet, ventetid på fx medicinindkøring eller skoleskift, overvejelser og planlægning omkring et fremmøde og evt. at afprøve forskellige aktiviteter. Et forløb tager typisk 2-3 måneder, før barnet er meldt ind i en forening. Op til 60-70% af elevgruppen er nu aktiv sammenlagt, når vi yder den håndholdte barrierenedbrydende indsats.

4. Familier med behov for aktivitetsdesign

Der er en gruppe børn der i udgangspunktet ikke har adgang til foreningslivet pga. at deres behov for at blive kompenseret for deres handicap er væsentligt i en sådan grad, at de gængse aktiviteter bliver for svære for barnet at være en del af.

Det betyder ikke at barnet ikke har lyst til at være deltagende, eller ikke har behov for at være en del af et foreningsfællesskab. Når vi spørger denne børnegruppe om deres drømme om sport og aktiviteter, er de lige så positive som andre børn og kan i lige så høj grad give udtryk for hvad de har lyst til. F.eks. at placere deres eget billede (fotokort) på en tegning af vand, en bold eller billedet af musik.

Indsatsen skal således udvikle konkrete nye aktivitetsmuligheder som forankres i det lokale foreningsliv / -miljø, og implementeres og gennemføres i tæt samarbejde med børnene, personalet og forældrene, i regi af skolen. Det er ukendt i hvor høj grad det er muligt at bygge foreningsaktivitetsprocenten op, men målet er at minimum 80% af den fulde børnegruppe i en specialscole er aktive med foreningsliv.

I dét tilfælde er målgruppen ligestillet med alle andre børn og unge i Danmark, omkring lige adgang til fællesskaber i fritiden.

Én elevs udvikling og skift til en lavere elevgruppe påvirker egen og nære omgivers modenhed ift. sport og foreningsmuligheder, når man har særlige behov og handicap

Når elever lykkes med fritidsaktiviteter, bliver det synligt for mange mennesker i omgivelserne: barnet selv, forældrene, familien, venner, skolens personale, klassekammerater, deres forældre, fysioterapeuter og andre professionelle, sagsbehandlere med flere – der er mange der med baggrund i ét barn, bliver opmærksomme på mulighederne.

Når flere børn bliver aktive og flere foreningsmuligheder, opstår i det nære foreningsliv, er det nærliggende at antage at flere og flere børn vil blive aktiveret ved omgivelsernes kraft og ikke ved Specialsport.dk's konkrete indsats på et givet tidspunkt. Netop i kraft af at Specialsport.dk arbejder ind i de *strukturer* der ligger omkring familien og foreningerne, så bliver det muligt at andre ved 'egen' kraft søger de samme steder hen.

Strukturer kan bestå af at etablere hold der tilgodeser og kompenserer mange forskellige typer særlige behov og handicap, at indarbejde procedurer og arbejdsgange der fremmer foreningstilknytning på skoler, at påvirke kommunalpolitiske incitament strukturer til at fremme mulighederne for at understøtte sport på generelt plan og ikke kun på individuelt plan, som fx

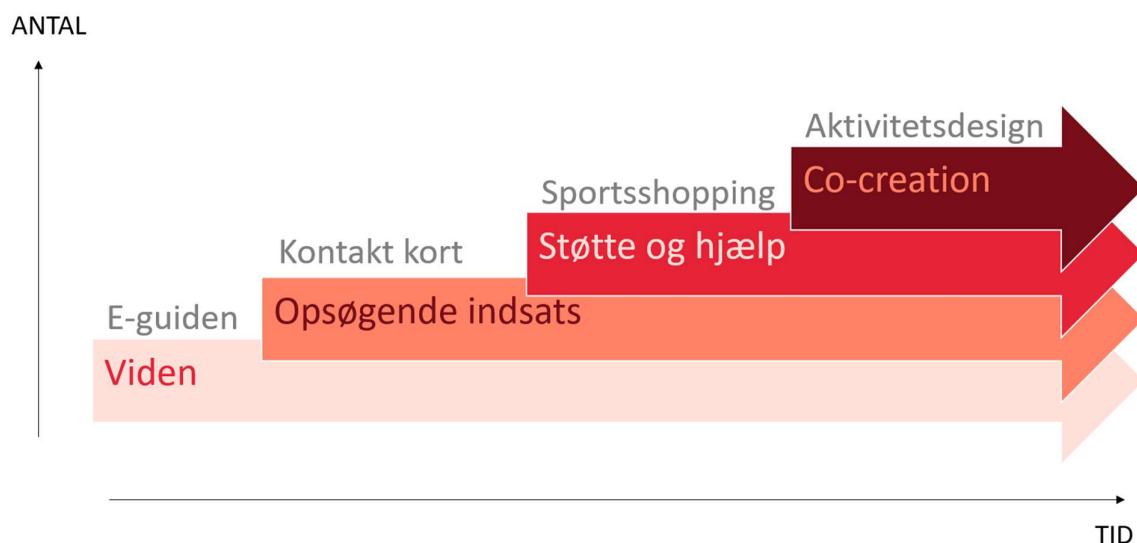
- at bevillige en taxakørsel fra skole til sporten, hvor 4 børn kan køre med, frem for individuelle taxakørsler,

- bevillige socialpædagogisk støtte til et hold i en forening, frem for individuel socialpædagogisk støtte
- bevillige hjælpemidler og sportsudstyr til en forening, frem for individet (fx en løbevogn)

Det er en antagelse at højere grad af foreningsliv skaber bedre trivsel og mindre fravær og sygdom i skolen, samt bedrer barnets udfordringer og trivsel på andre arenaer også.

Progredierende tilgang til udvikling af skolers kulturelle modenhed omkring elevernes adgang til foreningsliv

Som skole behøver man ikke at gøre det hele på én gang. Indsatserne kan ske trinvist på en måde så hver elev modtager den støtte og hjælp der er behov for, men ikke mere end det. Modellen nedenfor illustrerer den trinvise progression og intensivering af specialsport-indsatserne.

Trin 1 – Viden (E-guiden)

I progressionsmodellen illustreres at vi i vores første kontakt med skolen tilvejebringer viden om sport- og foreningsmuligheder, hvilket vi ved er målrettet kategori 1 familierne. Disse familier har et udpræget mindset for sport og er i forvejen på udkig efter foreningsmuligheder. På www.specialsportguide.dk kan familier vælge mellem mere end 600 aktiviteter på tværs af Danmark.

Trin 2 – Opsøgende indsats (Kontakt kort)

Her samarbejdes om at tilbyde elever at komme direkte ud i 'sportspraktik', hvilket vi ved at kun familier i kategori 2, er i stand til at tage imod. Trin 1 og 2 må gerne følge hinanden

med kort tids interval, hvis skolen er moden til dette. Efter 6-12 måneder, forventer vi at opleve en naturlig 'mætning' i antallet af henvendelser fra skolen, omkring elever hvor der er aftalt sportspraktik-indsats med forældrene. Både blandt elever, forældre og personale, vil der begynde at brede sig et 'sports-mindset' omkring at nogle af denne skoles elever godt kan være aktive i foreningslivet også.

Trin 3 – Konkret hjælp (Sportsshopping)

På trin 3 tager vi ud på skolerne og 'sportsshopper' med de ikke-aktive elever. Specialsport.dk introducerer børnene til forskellige sports- og foreningsmuligheder – sammen med lokale foreninger og tilrettelagt til børnenes kompetenceniveau. Efterfølgende støttes eleverne og deres familier (af klassens personalet) i at komme ud i en sportspraktik, men disse elever modtager samtidig en håndholdt barrierenedsættende hjælp til familierne fra Specialsport.dk, jf. erfaringer fra den nuværende projektindsats.

I forbindelse med samarbejdet med skolerne i kategori 3, vil Specialsport.dk opbygge tætte relationer til personalegruppen og gennem tilstedeværelsen på skolen til 'sportsshoppings' sammen med foreningerne, indleje en fysisk erfaring med, at en større del af børnene kan være deltagende i sport og foreningsliv.

Trin 4 – Nye foreningsaktiviteter (Aktivitetsdesign)

Der skal være en stor modenhed blandt skolens personale, før der kan arbejdes systematisk med den sidste gruppe af elever. Elevgruppens forældre har på dette tidspunkt fulgt, hvordan størstedelen af de andre elever på skolen er blevet foreningsaktive. Indsatsen sker gennem co-design og børneinvolvering. Skolerne har erfaring med læring i børnegruppen; forældrene bidrager med praktiske vilkår og børnene beskriver selv deres ønsker. Designarbejdet bliver koblet til Specialsport.dk's erfaring med tilpasning, barrierenedsættende indsats og forankring ude i foreningerne. Resultatet er nye foreningsmuligheder som fx *klappe-hund-hold*, *just-dance-hold*, *snoozel-hold* m.v.

Både specialskoler og specialklasser er inviteret med

I praksis er forventningen at vi over de næste år vil se skoler der udvikler sig og er på forskellige trin og modenhedsstadier, på tværs af Danmark. Det vil være midler og skolernes egen 'samarbejdskraft' der afgør udviklingen og muligheden for fysisk tilstedeværelse i form af sportsshopping og Aktivitetsdesign (trin 3+4), men trin 1 og 2 forventes at være tilgængeligt for alle elever med særlige behov og handicap i Danmark, gennem en bevilling fra Novo Nordisk Fonden i årene 2024-2027.